

ΧΙΟΝΙΑΔΕΣ

ΔΗΜΟΣ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιαδας

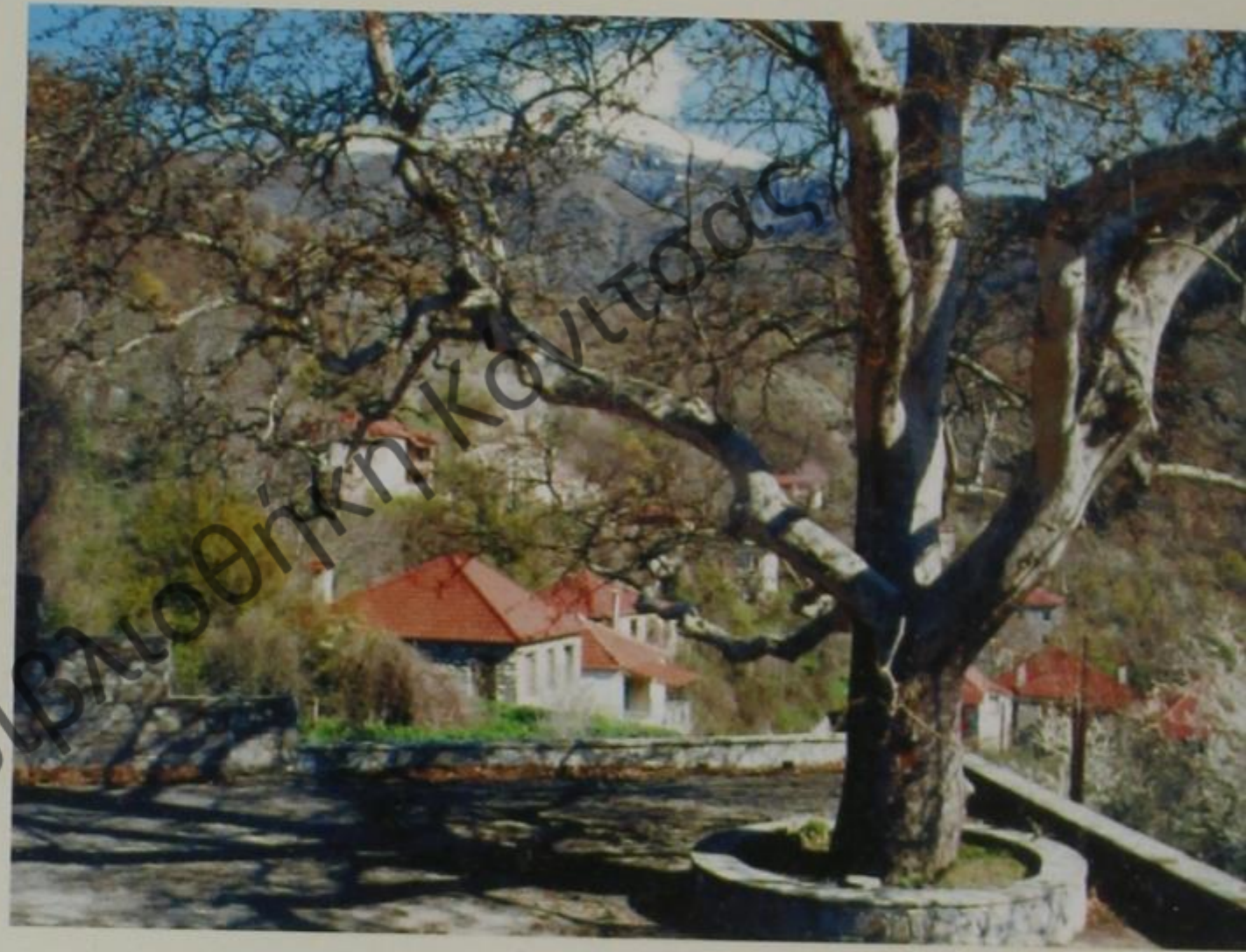
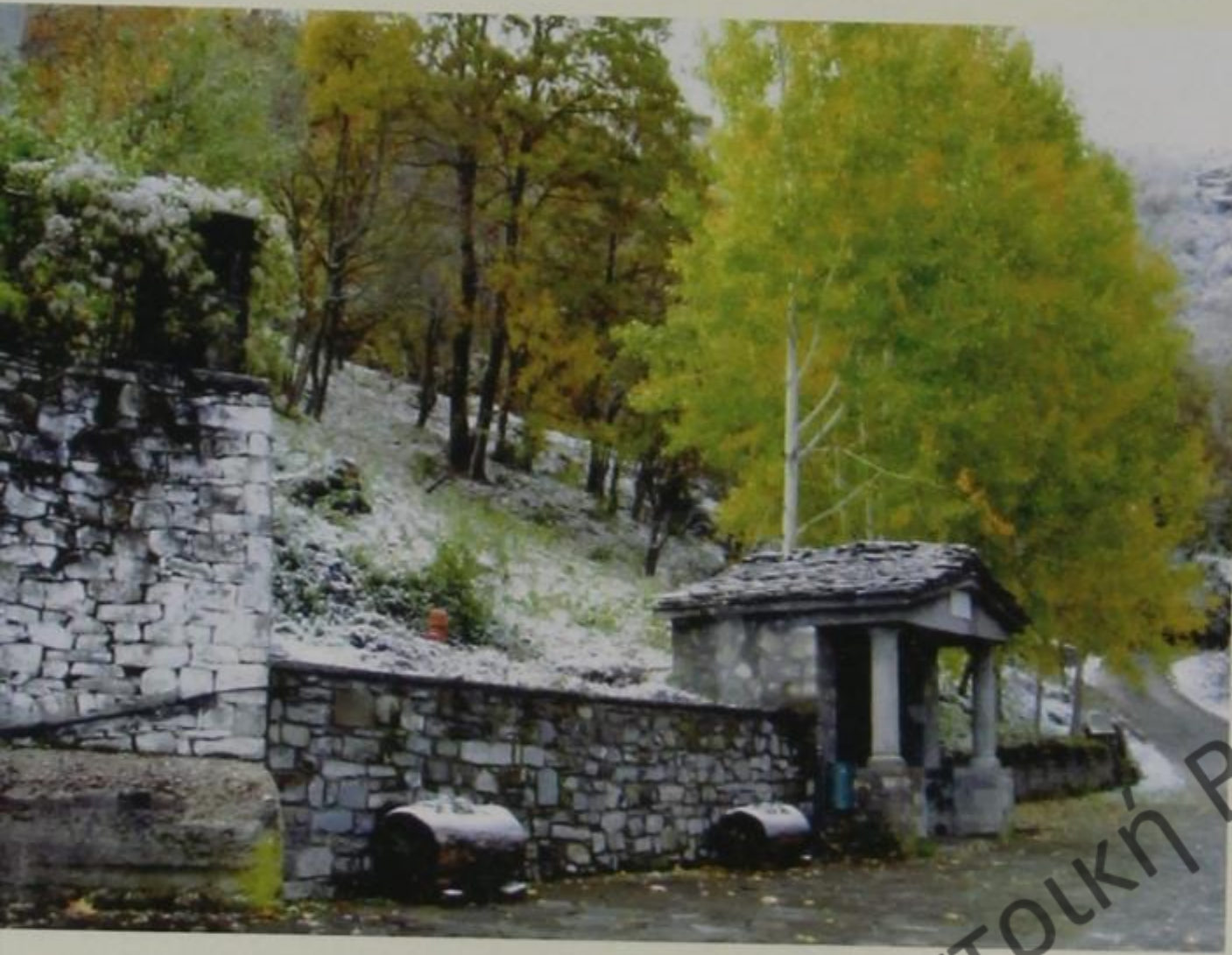
Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Κονίτσας

Οι Χιονιάδες είναι το ιστορικό παραμεθόριο χωριό της Ηπείρου, το γνωστό για τους εβδομήντα και πλέον λαϊκούς ζωγράφους του, που για δύομιση αιώνες φιλοτέχνησαν πλήθος έργων σε πάμπολλα μέρη της Ελλάδας καθώς και στις γειτονικές χώρες.

Στις επόμενες σελίδες θα σας γνωρίσουμε το χωριό μας, την ιστορία και το φυσικό περιβάλλον του καθώς, με συνοπτικό τρόπο, και τη μεγάλη παράδοση της καλλιτεχνικής δημιουργίας των προγόνων μας.

Ελπίζουμε να συνεχίσετε την επαφή με το φιλόξενο τόπο μας και να χαρείτε από κοντά το σπάνιο τοπίο και το λαϊκό μας πολιτισμό.

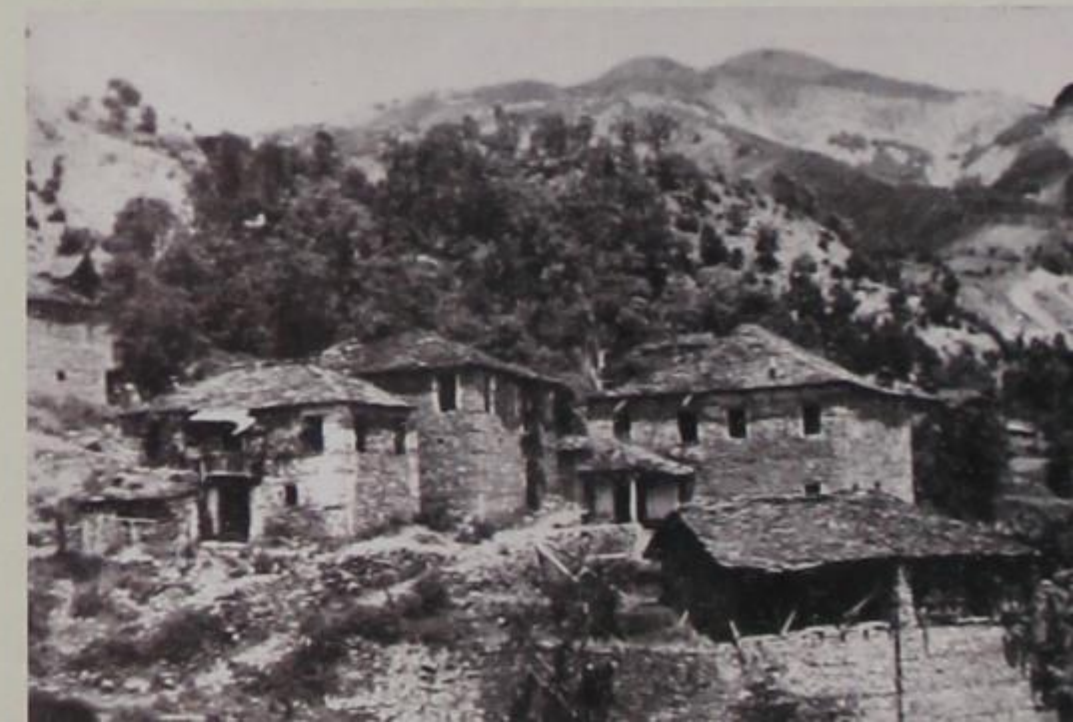

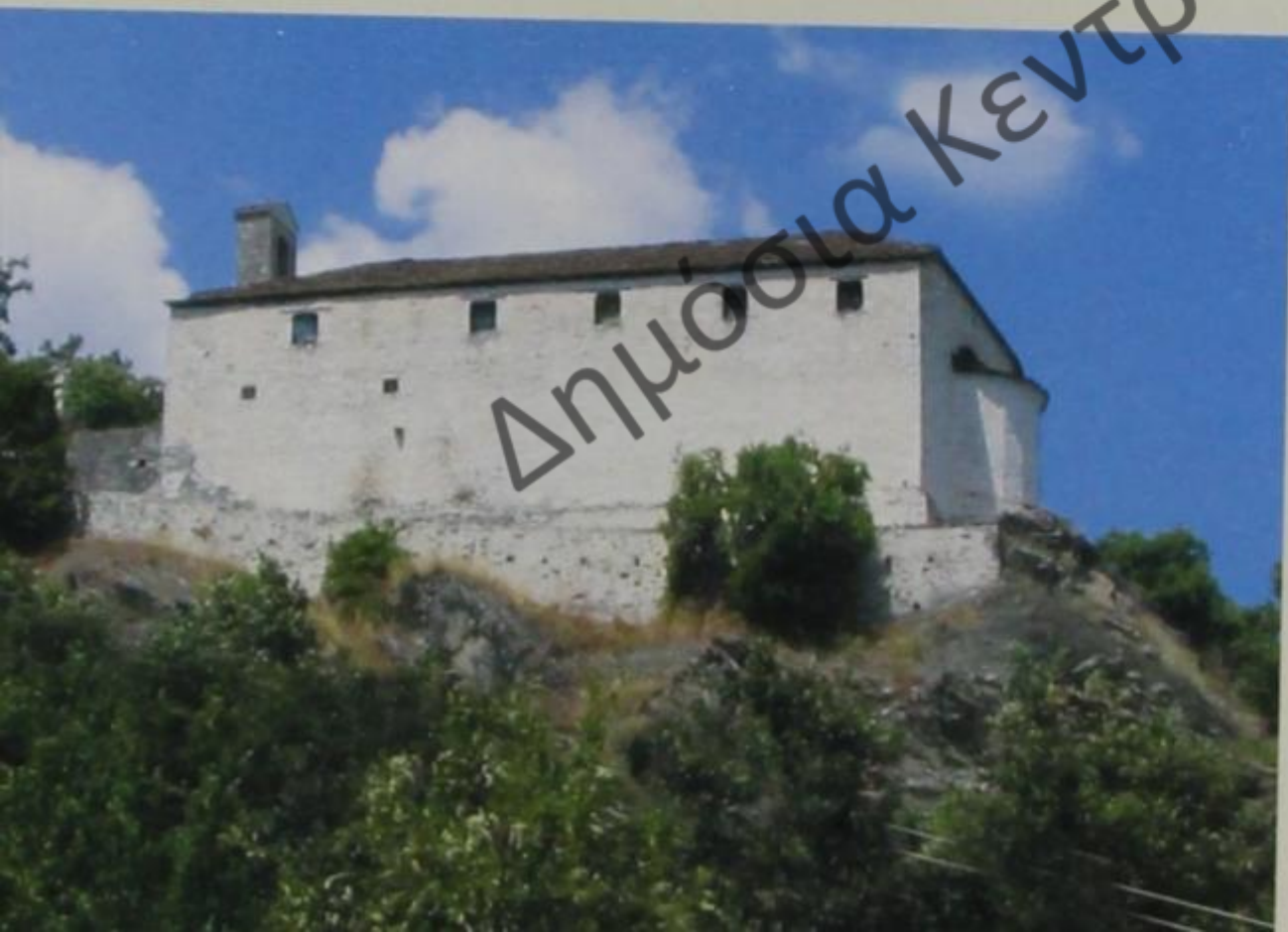
Οι Χιονιάδες

Οι Χιονιάδες είναι ένα μικρό χωριό των Μαστοροχωριών και φέρει αυτό το όνομα από πολύ παλιά, όπως μαρτυρούν παλαιές επιγραφές. Το χωριό βρίσκεται στις υπώρειες της οροσειράς του Γράμμου σε υψόμετρο 1150 μέτρων, κοντά στα όρια της Ηπείρου με τη Μακεδονία και δίπλα στα ελληνο-αλβανικά σύνορα. Απέχει από την Κόνιτσα 43 χλμ. Η τοποθεσία, που είναι χτισμένο το χωριό, είναι επικλινή και πλαισιώνεται από απόκρημνες κορυφές και φαράγγια. Λόγω της μεγάλης χιονόπτωσης κατά τους χειμερινούς μήνες και τις πολλές βροχοπτώσεις καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, υπάρχουν πολλές πηγές με άφθονο νερό. Έτσι σχηματίζονται δύο χείμαρροι εκατέρωθεν του χωριού, ο Αλωνίτικος και ο Μανουράς, που συναντώνται και χύνονται στο Σαραντάπορο, τον παραπόταμο του Αώου. Πυκνά δάση περιβάλλουν το χωριό καλύπτοντας τα βουνά και κάθε πλαγιά, όπου κάποτε βρίσκονταν τα πεζούλια με τα μικρά καλλιεργήσιμα χωράφια του χωριού. Τα σπίτια του χωριού είναι πετρόχτιστα και απλώνονται σε δύο μαχαλάδες. Στο μέσο του χωριού, πάνω σε βράχο, δεσπόζει ο κεντρικός ναός του Αγίου Αθανασίου. Η πλατεία του χωριού, στο μεσοχώρι, είναι πλακόστρωτη, με ψηλούς πέτρινους τοίχους, με τη βρύση και τον πλάτανο. Στο πάνω μέρος της πλατείας βρίσκεται το κλειστό από το 1968 σχολείο, στο οποίο πρόκειται να στεγαστεί το Μουσείο των Χιονιαδικών Ζωγράφων. Υπάρχει ακόμη το κτίριο του παλιού σχολείου, του πρώτου που χτίστηκε στο χωριό, αφού παλαιότερα τα παιδιά του χωριού μάθαιναν γράμματα σε ξεχωριστό χώρο της εκκλησίας του χωριού.

Η ιστορία

Σήμερα οι Χιονιάδες ανήκουν στο Δήμο Μαστοροχωρίων, που δημιουργήθηκε με τη συνένωση 12 κοινοτήτων και έχει έδρα την Πυρσόγιαννη. Επί τουρκοκρατίας το χωριό άλλοτε υπαγόταν στη διοίκηση της Κόνιτσας και άλλοτε της Ερσέκας, κοντινής κωμόπολης που βρίσκεται στο έδαφος της Αλβανίας. Ο πληθυσμός του χωριού δε φαίνεται να ξεπέρασε ποτέ τα 350-400 άτομα· ήταν από παλιά ένα από τα μικρότερα χωριά της επαρχίας Κόνιτσας. Φαίνεται πως έφθασε στην ακμή του περί τα μέσα του 19ου αιώνα. Τότε ανακαινίστηκε ο κεντρικός ναός, κατασκευάστηκε το πέτρινο γεφύρι, στο χείμαρρο, λίγο πριν το χωριό και οι Χιονιαδίτες λαϊκοί ζωγράφοι και μαραγκοί φιλοτέχνησαν πλήθος ζωγραφικών έργων και περίτεχνων ξύλινων κατασκευών σε πάμπολλα μέρη. Οι Χιονιάδες και τα χωριά της περιοχής, φαίνεται πως δημιουργήθηκαν κάποια εποχή από ανάγκη, που επέβαλε τη συγκρότηση ενιαίας κοινότητας με συνένωση συγγενικών ομάδων, πιθανώς νομάδων. Το χωριό είχε ελάχιστους πόρους από τη γεωργία και την κτηνοτροφία, που δύσκολα κάλυπταν τις ανάγκες των κατοίκων. Το ορεινό έδαφος και η έλλειψη των απαραίτητων για το βιοπορισμό των κατοίκων του χωριού ανάγκασαν τον ανδρικό πληθυσμό να στραφεί προς τα τεχνικά επαγγέλματα από τα πολύ παλιά χρόνια. Οι γεωργικές και κτηνοτροφικές ασχολίες βάρυναν κυρίως τις γυναίκες και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Η μακροχρόνια αποδημία του ανδρικού πληθυσμού ήταν αναγκαία για τη συντήρηση των οικογενειών. Ασχολήθηκαν με τεχνικά επαγγέλματα και με το εμπόριο, και πολλοί διέπρεψαν στους τόπους αποδημίας τους. Μαραγκοί, χτίστες και λαϊκοί ζωγράφοι ήταν οι εξειδικευμένοι τεχνίτες. Οι απόδημοι δεν ξεχνούσαν τον τόπο τους, δημιούργησαν Αδελφότητες και συνεισέφεραν στην οικονομία του μικρού χωριού και στα κοινά έργα της κοινότητας. Οι Χιονιάδες ήταν από τα πρώτα χωριά της μεθωρίου, που δέχτηκαν την εισβολή των ιταλικών στρατευμάτων το 1940. Κατά τον εμφύλιο πόλεμο, που το επίκεντρό του ήταν ο Γράμμος, οι Χιονιάδες βρέθηκαν πάλι στη δίνη και έγιναν το πέρασμα για την αναγκαστική αποδημία άμαχου, κυρίως, πληθυσμού της περιοχής προς την Αλβανία και κατόπιν στις ανατολικές χώρες. Τότε το χωριό αποδυναμώθηκε πληθυσμιακά και την περίοδο της εσωτερικής μετανάστευσης άρχισε να μειώνεται ακόμη περισσότερο ο αριθμός των κατοίκων του, ακολουθώντας τη μοίρα όλων των ορεινών περιοχών μας. Σήμερα το χωριό είναι κυρίως τόπος θερινής διαμονής των Χιονιαδιτών, που έχουν μόνιμες κατοικίες στις πόλεις. Λίγοι κάτοικοι διαμένουν πολλούς μήνες στο χωριό.

Τα αξιοθέατα

Το γεφύρι στο Παρασπόρι. Ένα αξιόλογο κτίσμα του χωριού είναι το μικρό μονότοξο πέτρινο γεφύρι, το οποίο συναντά κανείς λίγο πριν φθάσει στο χωριό στη θέση Παρασπόρι. Το γεφύρι χτίστηκε το 1866 σύμφωνα με επιγραφή που αναγράφεται σε λίθινη πλάκα, χαμένη σήμερα. Ο χείμαρρος, με τον καιρό, κατέφαγε το έδαφος δίπλα στο γεφύρι και διεύρυνε το χάσμα που, παλαιότερα, κάλυπτε μια ξύλινη προέκταση. Πρόσφατα το γεφύρι συντηρήθηκε και προστέθηκε ξυλοκατασκευή εδραιωμένη σε πέτρινη βάση, που χτίστηκε γι' αυτό το σκοπό.

Άγιος Αθανάσιος, Χιονιάδες. Ο κεντρικός ναός του χωριού είναι ένας τυπικός ηπειρώτικος ναός του 19ου αιώνα. Ο παλαιότερος ναός ανακαινίστηκε το 1866, και κατασκευάστηκε καινούργιο τέμπλο. Ο προϋπάρχων ναός πιθανότατα ήταν κτίσμα περίπου του 1755. Ήταν εικονογραφημένος από Χιονιαδίτες ζωγράφους και διακοσμημένος με φυτικά θέματα, στο τέμπλο ή στην οροφή, όπως φαίνεται από ζωγραφισμένα κομμάτια ξύλου που βρέθηκαν στη στέγη του ναού. Οι εικόνες του Ματθαίου Γεωργίου επιζωγραφίστηκαν αργότερα στα πρόσωπα από τους Μαρινάδες αδελφούς, κάτι που τότε θεωρούνταν φυσικό και γινόταν συχνά από τους Χιονιαδίτες ζωγράφους, σαν φρεσκάρισμα της παλιάς και μαυρισμένης ζωγραφικής, με αποτέλεσμα να αλλοιωθούν πολλές παλιές εικόνες. Στη βόρεια πλευρά οι τοιχογραφίες του ζωγράφου Μιχαήλ Κωνσταντίνου καταστράφηκαν με την επισκευή του τοίχου. Από τις τοιχογραφίες του ναού διασώθηκαν μόνο μια σειρά ολόσωμων αγίων στη νότια πλευρά και στο ιερό, η Πλατυτέρα και Ιεράρχες. Τα τμήματα αυτά ζωγραφίστηκαν σε δύο φάσεις από τον Χριστόδουλο Παπακώστα - Μαρινά το 1888, και από τον ίδιο και τον αδελφό του Θωμά Παπακώστα - Μαρινά το 1915. Τα δύο αυτά τμήματα δείχνουν καθαρά την εξέλιξη της τέχνης των δύο σημαντικών καλλιτεχνών. Η εξέλιξη αυτή αφορά όχι μόνο στην πείρα και την τριβή τους με τη δουλειά, αλλά και στην αλλαγή στην αισθητική και στα πρότυπα της εποχής καθώς και στην αλλαγή των υλικών ζωγραφικής. Η ζωγραφική των Βαυαρών δασκάλων στην Ελλάδα, η ρωσική νεοναζαρινή σχολή και η καθιέρωση του φυσιοκρατικού ύφους στην εικονογραφία του Αγίου Όρους έβαλαν τη σφραγίδα τους στο έργο και των Μαρινάδων

αδελφών. Η προσπάθεια των ζωγράφων ώστε κάθε πρόσωπο αγίου να είναι και μια ιδιαίτερη προσωπογραφία καθώς και οι ενδυμασίες να είναι απόλυτα ρεαλιστικές, είναι εμφανής. Από τους δύο αδελφούς, ο Θωμάς ειδικευόταν στα πρόσωπα και ο Χριστόδουλος στα φορέματα, όπως διηγούνται παλαιότεροι χωριανοί τους. Από το χέρι λοιπόν του έμπειρου και ταλαντούχου Θωμά έχουμε εξαιρετικά πορτραίτα θρησκευτικής ζωγραφικής. Γι' αυτό θεωρούμε πως ο ναός του Αγίου Αθανασίου, παρά τις λίγες τοιχογραφίες του, είναι χώρος που μπορεί να θαυμάσει κανείς το έργο των αδελφών Χριστόδουλου και Θωμά Παπακώστα - Μαρινά και να δει έργα διαφόρων Χιονιαδιτών ζωγράφων.

Ο Άγιος Νικόλαος και τα παρεκκλήσια. Ο Άγιος Νικόλαος είναι σήμερα ένα μικρό παρεκκλήσι κοντά στο νεκροταφείο του χωριού. Παλαιότερα ήταν η εκκλησία του τρίτου συνοικισμού του χωριού, ο οποίος δεν υπάρχει σήμερα, ενώ υπάρχει και η παράδοση πως ήταν ο παλιός κεντρικός ναός του χωριού. Ο ναός αυτός ήταν τοιχογραφημένος, αλλά από τις πολλές επισκευές διασώθηκαν ελάχιστα σπασμάγματα στην Πρόθεση του Ιερού. Μια μικρή μορφή ενός αγίου, απρμεινάρη παλαιάς τοιχογραφίας, εκτιμάται ότι ανάγεται στις αρχές του 17ου αιώνα. Οι εικόνες του ναού και των άλλων παρεκκλησίων έχουν αφαιρεθεί από τη θέση τους και φυλάσσονται σε ασφαλέστερο μέρος. Τα υπόλοιπα παλαιά παρεκκλήσια του χωριού τιμώνται στο όνομα της Παναγίας, της Αγίας Παρασκευής, του Προφήτη Ηλία και της Αγίας Τριάδας, που αποτελεί και το οστεοφυλάκιο του χωριού.

Το παλιό και το καινούργιο σχολείο. Στην πλατεία του χωριού υπάρχουν δύο πέτρινα κτίρια, τα οποία αποτέλεσαν το παλιό και το καινούργιο σχολείο του χωριού. Το κτίριο του παλιού σχολείου χτίστηκε το 1905. Είναι ένα μικρό στενόμακρο κτίριο με ένα χαρακτηριστικό προεστύω στην είσοδο του, το οποίο αποτελείται από δύο πετρόχτιστους πεσσούς που στηρίζουν μικρό υπόστεγο με δίρρικτη στέγη και τριγωνικό αέτωμα. Το κτίριο, όταν κτίστηκε το νέο σχολείο, στέγασε τα γραφεία της κοινότητας και το καφενείο του χωριού. Το καινούργιο κτίριο χτίστηκε το 1911, σύμφωνα με την προτροπή του Μητροπολίτη Βελλάς και Κονίτσης Σπυρίδωνα, για να στεγάσει το παρθεναγωγείο του χωριού, το οποίο λειτούργησε ξεχωριστά για λίγο και κατόπιν λειτούργησε ως το κοινό σχολείο του χωριού. Τα δύο σχολεία ανακατασκευάστηκαν για να αποτελέσουν στο μέλλον τους χώρους στέγασης και λειτουργίας του Μουσείου Χιονιαδιτών Ζωγράφων.

Φυσικό περιβάλλον

Ολόκληρος ο Γράμμος είναι ένα ορεινό συγκρότημα ασύγκριτης ομορφιάς με πανέμορφες βουνοκορφές, εντυπωσιακές χαράδρες, αλπικά δάση, άφθονα επιφανειακά νερά καθώς και σπάνια χλωρίδα και πανίδα. Επειδή αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά οικοσυστήματα της χώρας μας, έχει περιληφθεί στον Εθνικό κατάλογο των προτεινόμενων για ένταξη στο Δίκτυο προστατευόμενων περιοχών, ΦΥΣΗ 2000 (Natura 2000), της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ορεινή περιοχή των Χιονιάδων βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της προστατευόμενης ζώνης του Γράμμου, σε υψόμετρο που κυμαίνεται από τα 900μ έως τα 2200μ και δεν είναι τυχαίο που συμπεριλήφθηκε σ' αυτή. Η απομόνωση της περιοχής και η παντελής έλλειψη δασικών δρόμων συνέβαλαν στη διατήρηση μιας υψηλής βιοποικιλότητας. Χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη εκτεταμένων φυσικών ώριμων δασών και λιβαδιών που συνθέτουν ένα πολυποίκιλο τοπίο. Η ποικιλία των βιοτόπων είναι εκπληκτική. Υπάρχουν εκτενείς συστάδες οξιάς, και μικτές συστάδες οξιάς με υβριδογενή ελάτη, με ηλικίες από 80 έως 150 ετών, οι οποίες εναλλάσσονται με λιβάδια και εγκαταλελειμμένους αγρούς. Στα μεγαλύτερα υψόμετρα συναντάει κανείς και μικρές συστάδες ρόμπολου. Ωριμα δρυοδάση, με παλιά κουφαλερά δέντρα περιβάλλουν τον οικισμό, μαζί με παλιές δεντροφυτείες κερασιάς και δαμασκηιάς καθώς και ανοιχτούς και κλειστούς θαμνότοπους γαύρου και κράταιγων. Επιπλέον τα ρυάκια και οι χείμαρροι (λάκκοι) περιστοιχίζονται από πλούσια παραποτάμια βλάστηση όπου κυριαρχούν διάφορα είδη ιτιών. Στη βιοποικιλότητα συμβάλλουν ιδιαίτερα και οι διάφορες ελώδεις εκτάσεις, καθώς και η μικρή λίμνη (τέλμα) η οποία βρίσκεται σε υψόμετρο 1450μ. Η χλωρίδα της περιοχής, όπως και συνολικά του Γράμμου όπου έχουν εντοπιστεί 486 είδη χλωρίδας, είναι πλούσια. Δυστυχώς δεν έχει πραγματοποιηθεί μέχρι στιγμής συστηματική καταγραφή της χλωρίδας ειδικά για την περιοχή των Χιονιάδων, αλλά δεν πρέπει να είναι κάποιος ειδικός για να αντιληφθεί την αφθονία των φυτικών ειδών.

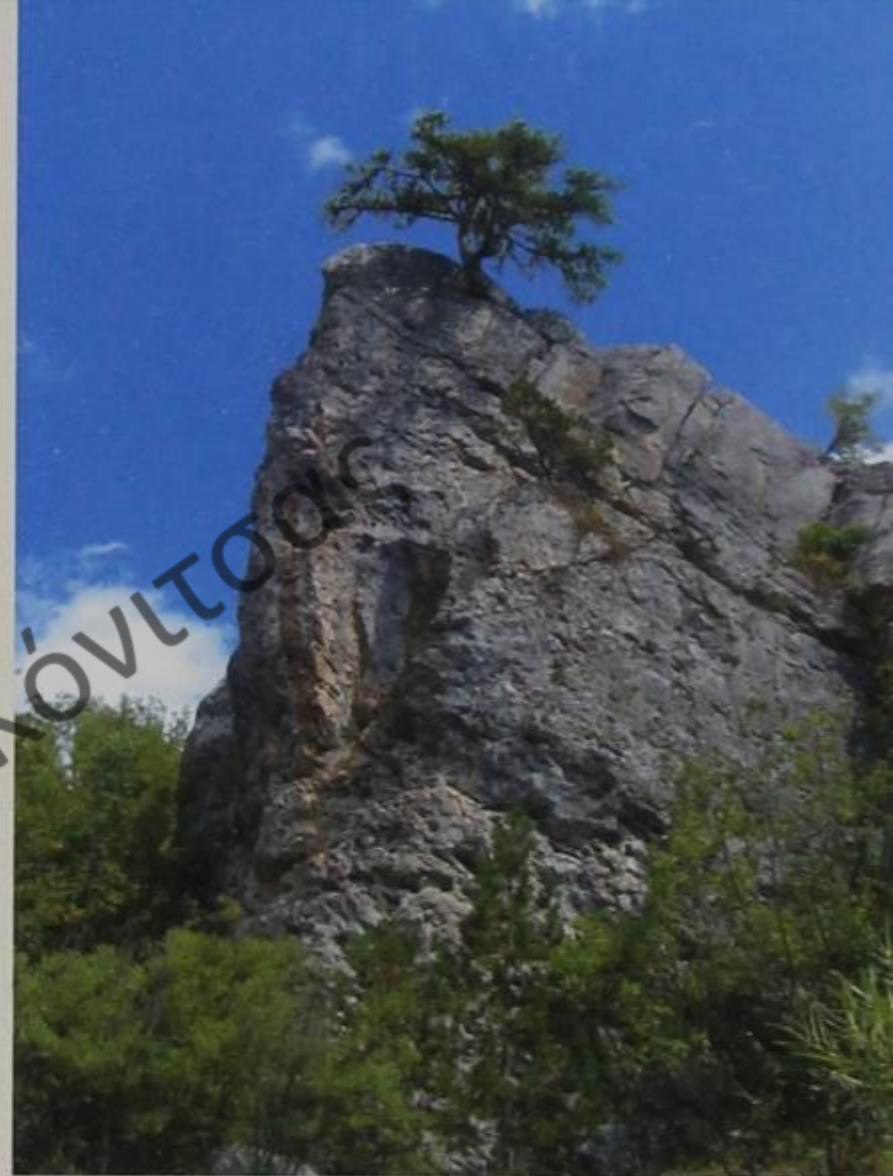
Σχετικά με την πανίδα, και ειδικότερα την ερπετοπανίδα, έχουν καταγραφεί 9 είδη αμφιβίων -αριθμός αρκετά μεγάλος στον οποίο συμπεριλαμβάνονται και τα 3 είδη τριτώνων της Ελλάδας και ο Πηδοβάτραχος (*Rana dalmatina*)- και 8 είδη ερπετών (αριθμός που ενδέχεται να είναι κατάτι μεγαλύτερος) - με σημαντικότερα είδη την Κερκυραϊκή Σαύρα

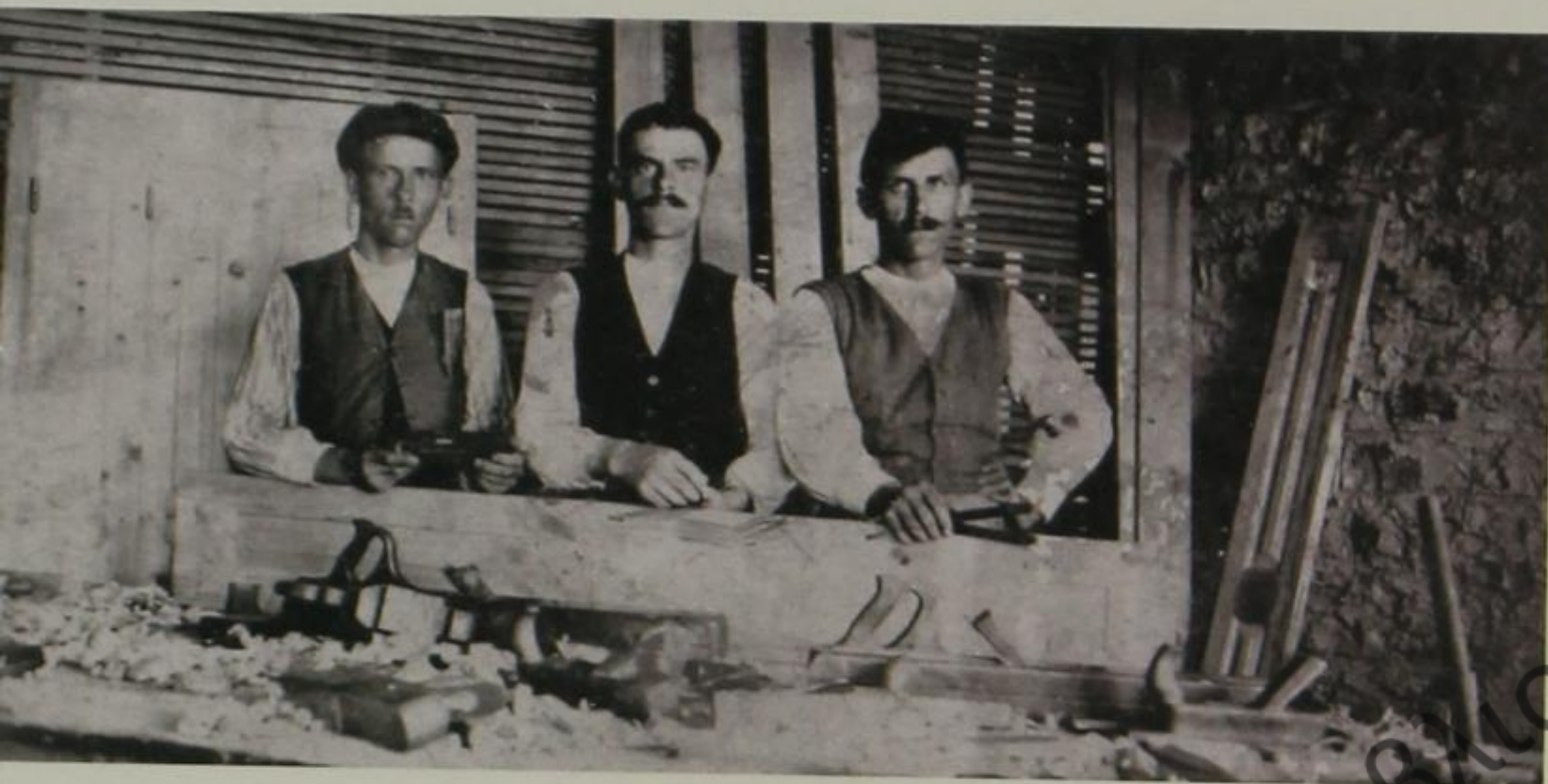

(*Algyroides nigrorunctatus*) και το Γιατρόφιδο (*Zamenis longissimus*). Οι πληθυσμοί των παραπάνω ειδών είναι υγιείς και εύρωστοι, αλλά τα αμφίβια έτσι και αλλιώς αποτελούν μια ευαίσθητη, στην αλλαγή του περιβάλλοντος, ομάδα οργανισμών. Κυριότερο παράγοντα για την προστασία τους αποτελεί η διατήρηση των ελών και του τέλματος.

Από τα 143 είδη πουλιών που έχουν καταγραφεί σ' όλη την έκταση του Γράμμου, στους Χιονιάδες μέχρι στιγμής έχουν καταγραφεί 89 είδη, εκ των οποίων 45 είναι μόνιμοι κάτοικοι, 22 είναι αναπαραγωγικοί επισκέπτες και τα υπόλοιπα είδη εμφανίζονται κατά τη διάρκεια των μεταναστευτικών περιόδων και του χειμώνα. Από τα υπόλοιπα είδη που έχουν καταγραφεί στο Γράμμο, κάποια δεν είναι δυνατό να παρατηρηθούν στους Χιονιάδες καθώς είναι πουλιά χαμηλότερων ζωνών, αλλά είναι βέβαιο ότι στο μέλλον θα καταγραφούν αρκετά είδη, κυρίως μεταναστευτικά πουλιά. Η περιοχή φιλοξενεί μερικά σημαντικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο είδη, όπως η Πετροπέρδικα (*Alecto is graeca*), το Γυδοβύζι (*Caprimulgus europaeus*), ο Δρυοκολάπτης (*Picus viridis*), η Δενδροσταρήθρα (*Lullula arborea*), ο Κοκκινούρης (*Phoenicurus phoenicurus*) και ο Δρυομυγοχάφτης (*Ficedula semitorquata*). Επιπλέον, φιλοξενεί τα σπάνια για την Ελλάδα είδη του Αιγωλιού (*Aegolius funereus*) και του Νανομυγοχάφτη (*Ficedula parva*). Ένα στοιχείο που πρέπει να σημειωθεί είναι η έλλειψη στην περιοχή των Χιονιάδων των βραχιδών ορθοπλαγιών, με αποτέλεσμα να λείπει το φώλισμα μεγάλων αρπακτικών πουλιών, τα οποία όμως τις επισκέπτονται και τρέφονται σ' αυτές.

Σε όλη την ορεινή έκταση του Γράμμου διαβιούν σημαντικά είδη θηλαστικών, εκ των οποίων ξεχωρίζουν η αρκούδα (*Ursus arctos*) -η περιοχή αναγνωρίστηκε από το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την αρκούδα ως μία από τις σημαντικότερες περιοχές για το είδος-, το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*), το ζαρκάδι και ο λύκος (*Canis lupus*). Από τα παραπάνω είδη στους Χιονιάδες δεν εμφανίζεται το αγριόγιδο. Απαιτείται η καταγραφή μικρότερων ειδών όπως τα τρωκτικά και κυρίως των πολύ σημαντικών και ευαίσθητων χειρόπτερων (νυχτερίδες).

Ξυλουργοί, ξυλογλύπτες και διακοσμητές

Στους Χιονιάδες το πιο συνηθισμένο από τα τεχνικά επαγγέλματα ήταν του μαραγκού, αλλά δεν έλειπαν και άλλα που είχαν σχέση με την οικοδομή. Σε μικρότερη κλίμακα, ασκήθηκε και η τέχνη της ξυλογλυπτικής από τους καλύτερους ξυλουργούς ως εξειδίκευση. Φαίνεται πως άμεσα συνδεδεμένη με τα τεχνικά επαγγέλματα ήταν και η τέχνη της χρωματικής διακόσμησης οικιών, η οποία συχνά ασκούνταν και από τους ίδιους τους ξυλουργούς τεχνίτες, που στόλιζαν με μερικά τα δωμάτια των αρχοντικών, στο Ζαγόρι και άλλες περιοχές. Οι ξυλουργοί, όπως και οι υπόλοιποι μαστόροι της οικοδομής και οι λαϊκοί ζωγράφοι, περιφέρονταν σε όλη τη βορειοδυτική Ελλάδα, τη Β. Ήπειρο, αλλά και σε πολλά άλλα μέρη, και αναλάμβαναν κάθε είδους ξυλουργική εργασία, όπως ταβάνια κατοικιών και ναών, πόρτες, ντουλάπες, σκάλες κ.ά. Οι καλύτεροι από αυτούς σκάλιζαν και τέμπλα ναών, αρχιερατικούς θρόνους, άλλες σκαλιστές ξυλοκατασκευές και νυφιάτικες κασέλες. Από το μεγάλο αριθμό των ξυλουργών ξεχώριζαν αυτοί που έκαναν τις πιο καλλιτεχνικές εργασίες. Για μερικούς από αυτούς υπάρχουν μαρτυρίες ή είναι υπογραμμένα τα έργα τους και έτσι διασώθηκαν τα ονόματά τους. Σημαντικότερος από αυτούς ήταν ο Σίμος Μαργαρίτη, που κατασκεύασε και σκάλισε περίτεχνα τέμπλα ναών στην Άρτα, στη Βούρμπιανη και αλλού. Άλλοι ξυλογλύπτες ήταν ο Γεώργιος Κ. Δημητριάδης και ο γιος του Δημήτριος. Σημαντικοί διακοσμητές και παράλληλα μαραγκοί ήταν τα αδέρφια Αναστάσιος και Κοσμάς Βούρης κ.ά., οι οποίοι δούλεψαν κυρίως στα Ζαγοροχώρια. Ένα από τα πολύ ενδιαφέροντα είδη της διακοσμητικής τέχνης των Χιονιαδιτών ήταν και η κατασκευή και διακόσμηση των ξυλόγλυπτων και ζωγραφιστών κασελών, που δίνονταν προίκα στις νύφες και αποτελούσαν χρηστικά έπιπλα και στολίδια κάθε κατοικίας των Χιονιάδων.

Χιονιαδίτες ζωγράφοι

Η ζωγραφική αναπτύχθηκε παράλληλα με τις άλλες τέχνες, και ήταν αυτή που έκανε ευρύτερα γνωστό το χωριό. Οι Χιονιαδίτες ζωγράφοι περιφέρονταν στα χωριά της περιοχής αλλά και σε μακρινότερα μέρη της Ηπείρου, φθάνοντας μέχρι και τη Βόρειο Ήπειρο, στη Μακαδονία, το Άγιο Όρος, τη Θεσσαλία και τις γειτονικές χώρες, όπου ζωγράφιζαν ναούς και διακοσμούσαν αρχοντικές κατοικίες.

Οι αρχές της χιονιαδικής οικογενειακής ζωγραφικής παράδοσης δεν είναι γνωστές. Η πρώτη υπογραμμένη και χρονολογημένη εικόνα στα 1747 είναι ο Άγιος Γεώργιος, στον ναό της Κοίμησης Θεοτόκου στη Βούρμπιανη, διά κηρός Κώνστα εκ κώμις Χιωνηάδες. Σε γραπτό κείμενο διασώζεται χρονολογία εικόνας ανυπόγραφης του 1744. Ακόμη υπάρχει παλαιότερη εικόνα του Αγίου Αθανασίου, έργο που μπορεί να αποδοθεί στο τέλος του 16ου ή στις αρχές του 17ου αιώνα. Η παλαιότερη χρονολογημένη επιγραφή, με το όνομα των

Χιονιαδιτών Κωνσταντίνου και Μιχαήλ Μιχαήλ, που διασώζεται σε τοιχογραφία, είναι του 1770 και βρίσκεται στη Μονή Άβελ της Βήσσανης. Η χιονιαδίτικη ζωγραφική ασκήθηκε σε διάστημα πλέον των δυόμισι αιώνων, γι' αυτό δεν έχει ενιαίο ύφος αλλά ακολουθεί τα αισθητικά πρότυπα της εποχής. Τα παλαιότερα έργα υπάγονται στην ύστερη φάση της μεταβυζαντινής τέχνης. Ο 19ος αιώνας, κυριαρχείται από τη λαϊκότερο ζωγραφική και προς το τέλος του αιώνα και τις αρχές του 20ού επικρατεί η δυτικότερο ζωγραφική. Η ζωγραφική τέχνη στους Χιονιάδες ασκήθηκε στη βάση της οικογενειακής επαγγελματικής ενασχόλησης. Οι ανάγκες απαιτούσαν τα νεώτερα μέλη της οικογένειας να μαθητεύουν κοντά στους έμπειρους συγγενείς τους. Έτσι τους βοηθούσαν ασχολούμενοι με τις δευτερεύουσες εργασίες και παράλληλα μαθήτευαν κοντά τους. Ανάλογα με τον βαθμό εξέλιξής τους στη ζωγραφική, συχνά γίνονταν συνεργάτες τους και τους διαδέχονταν ή έκαναν δικά τους συνεργεία με τον ίδιο τρόπο. Οι μαθητευόμενοι ζωγράφοι ακολουθούσαν το συνεργείο των συγγενών τους από μικρή ηλικία. Η μεγαλύτερη οικογένεια ζωγράφων ήταν οι Πασχαλάδες. Οι απόγονοί τους αποτέλεσαν τους δύο κλάδους, των Ζωγραφαίων (κάποιοι από τους οποίους διατήρησαν το όνομα Πασχάλης) και των Ζωγραφαίων - Τσατσαίων. Άλλη οικογένεια ζωγράφων ήταν των Παπακωστάδων ή Μαρινάδων, οι οποίοι είχαν συγγενικούς δεσμούς με την οικογένεια των Ζωγραφαίων. Αργότερα υπήρξαν και άλλες οικογένειες που ανέδειξαν ζωγράφους, όπως οι Καραγιανναίοι και οι Βουραίοι, ενώ είναι γνωστοί και άλλοι ζωγράφοι με άλλα επώνυμα, οι οποίοι μαθήτευσαν κοντά σε ζωγράφους των μεγάλων οικογενειών, έχοντας όλοι σχεδόν κάποια συγγένεια μεταξύ τους. Ως πιο αξιόλογους Χιονιαδίτες ζωγράφους μπορούμε να αναφέρουμε τον Κώνστα Θεοδόση (1747), τον Κωνσταντίνο και τον Μιχαήλ Μιχαήλ (1770), τον Παγώνη Κωνσταντή (1802), τον Γεώργιο ή Τζώτζο Ζωγράφο (1812) και τους γιους του Ζήκο (1822) και Ματθαίο (1838), τον Αναστάσιο Παπακώστα - Μαρινά (1856) και τους γιους του Χριστόδουλο (έζησε: 1857-1932) και Θωμά (1864-1930) κ.ά. Τα αρχοντικά που ζωγράφισαν οι Χιονιαδίτες ζωγράφοι βρίσκονται κυρίως στα Ζαγοροχώρια, περιοχή που γνώρισε μεγάλη ακμή τον 18ο και τον 19ο αιώνα, κυρίως λόγω της μετανάστευσης μεγάλου μέρους του ανδρικού πληθυσμού των χωριών. Οι τοιχογραφημένοι ναοί, αποτελούν το μεγαλύτερο και ίσως το σημαντικότερο τμήμα της χιονιαδίτικης ζωγραφικής. Πολλοί ναοί είναι κατάγραφοι και η ποιότητα των τοιχογρα-

φιών είναι τέτοια ώστε να αποτελούν μνημεία για τη νεοελληνική λαϊκή τέχνη. Δυστυχώς, πολλοί από αυτούς υφίστανται τη φθορά του χρόνου χωρίς να συντηρούνται και να προστατεύονται. Πλήθος φορητών εικόνων υπάρχουν διασπαρτες σε πολλούς ναούς που βρίσκονται σε πολλές περιοχές της χώρας μας. Στις κτητορικές επιγραφές των ναών αναγράφονταν όλα τα ονόματα των συντελεστών της εικονογράφησης και κατόπιν ο τόπος καταγωγής τους με διάφορους τρόπους, όπως: Εκ Χιονιάδων, Από χωρίον Χιονιάδες, Εκ κώμης Χιονιάδες επαρχίας του Αγίου Βελλάς κ.ά. Επιγραφές αναθηματικές υπήρχαν και σε πολλά ζωγραφισμένα αρχοντικά, καθώς και σε ορισμένα ξυλόγλυπτα τέμπλα. Η ζωγραφική στους παλαιότερους ναούς γινόταν με τη μέθοδο της νωπογραφίας, δηλαδή της ζωγραφικής σε φρεσκοσοβατισμένο τοίχο με χρώματα φυσικής προέλευσης. Η ζωγραφική φορητών εικόνων σε ξύλο γινόταν με τα ίδια χρώματα αλλά με την προσθήκη αυγού ως συνδετική ύλη. Στις νεώτερες τοιχογραφίες και στις φορητές εικόνες χρησιμοποιήθηκε η τεχνική της ελαιογραφίας.

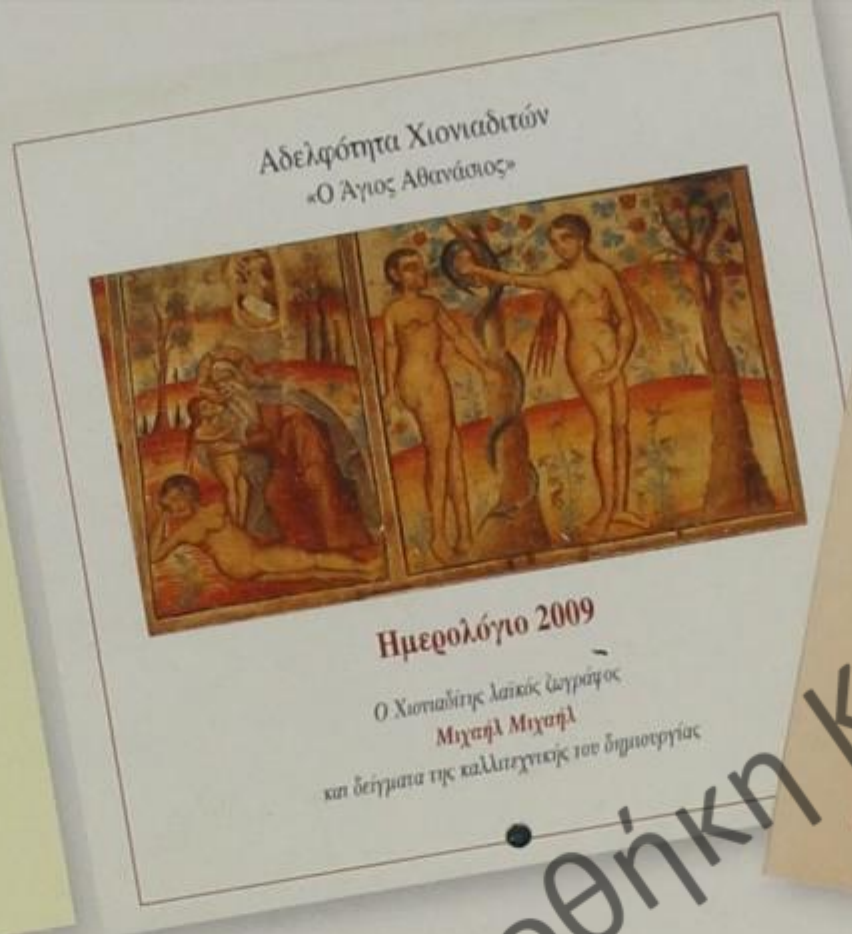
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Οι πολιτιστικές δραστηριότητες

Το Μουσείο Χιονιαδιτών Ζωγράφων

Το κτίριο του σχολείου του χωριού, το οποίο προορίζεται για τη στέγαση του Μουσείου των Χιονιαδιτών Ζωγράφων, θα διαμορφωθεί κατάλληλα, ενώ παράλληλα συλλέγονται ήδη έργα, σχέδια και ανθίβολα, έγγραφα, ζωγραφιστές κασέλες, εργαλεία και άλλα αντικείμενα των λαϊκών καλλιτεχνών του χωριού. Θα εκτεθούν σύμφωνα με τις σύγχρονες μουσειολογικές αντιλήψεις και με κατατοπιστικό τρόπο, κατόπιν σχετικής μελέτης του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης.

Ο οραματισμός και η πρωτοβουλία για τη δημιουργία του Μουσείου ανήκει στο συνταξιούχο δάσκαλο Ευριπίδη Ζωγράφο.

Οι εκδόσεις μας

Οι σημερινοί Χιονιαδίτες έχοντας μεγαλώσει στους απόηχους της μεγάλης πολιτιστικής δημιουργίας των προγόνων τους, συνειδητοποιούν πως πρέπει να διασωθεί και να προβληθεί το καλλιτεχνικό έργο των Χιονιαδιτών ζωγράφων.

Έτσι, συσπειρωμένοι στην Αδελφότητα και τον Πολιτιστικό Σύλλογο, εκδίδουν από το 1998 το περιοδικό «Εκ Χιονιάδων», το οποίο έχει ήδη αφήσει το στίγμα του στο χώρο της ευρύτερης λαογραφίας και της διερεύνησης της λαϊκής ζωγραφικής του τόπου μας. Έκδοση του περιοδικού μας αποτελεί και το λεύκωμα «Ευλόγλυπτες και ζωγραφιστές κασέλες από τους Χιονιάδες της Ηπείρου». Προγραμματίζονται επίσης νέες εκδόσεις για την ιστορία και την παράδοση του χωριού.

Υπό έκδοση είναι μελέτη μέλους της Σ.Ε. του περιοδικού με τίτλο «Οι Χιονιαδίτες λαϊκοί ζωγράφοι και αγιογράφοι», στα πλαίσια ευρύτερης έκδοσης για τις «Παραδοσιακές Τέχνες των Μαστοροχωριών».

Σχεδιάζεται επίσης η έκδοση ιστορικών και λαογραφικών κειμένων του αείμνηστου λόγιου του χωριού μας παπα-Γιώργη Παΐσιου.

Η Αδελφότητα Χιονιαδιτών κάθε χρόνο τυπώνει θεματικό ιστορικό ημερολόγιο. Το 2009 είχε αφιέρωμα στο έργο του Χιονιαδίτη λίκου ζωγράφου Μιχαήλ Μιχαήλ (ζωγραφική από το 1770 έως το 1808)

Οι εκδόσεις μας υπάρχουν στα βιβλιοπωλεία ΔΩΔΩΝΗ και ΕΣΤΙΑ στην Αθήνα και ΕΛΕΓΕΙΟ και ΠΛΟΥΜΗΣ στην Κόνιτσα.

Η ιστοσελίδα μας: www.chioniades.gr

Χρήσιμες πληροφορίες

Πώς θα έρθετε:

- Με το ΚΤΕΛ από τα Ιωάννινα προς την Κόνιτσα (60 χλμ.) εκτελούνται πολλά δρομολόγια και η διαδρομή διαρκεί περίπου μία ώρα. Από εκεί με το λεωφορείο που εκτελεί τη διαδρομή Κόνιτσα - Πυρσόγιαννη - Οξυά - Χιονιάδες (43 χλμ.) κάθε Τετάρτη, φθάνουμε στο χωριό.
- Με δικό σας όχημα ακολουθώντας την Εθνική Οδό Ιωαννίνων - Κοζάνης και μετά από 27 χλμ. οδήγησης σε μια ενδιαφέρουσα διαδρομή, θα συναντήσετε τη διασταύρωση για την Πυρσόγιαννη. Στρίβοντας εκεί θα διανύσετε άλλα 14 χλμ. για να φτάσετε στους Χιονιάδες, μέσα από μια διαδρομή κατάφυτη από έλατα και οξυές. Η Εθνική Οδός Ιωαννίνων - Κοζάνης, καθώς και το επαρχιακό δίκτυο του Δήμου Μαστοροχωρίων είναι σε αρκετά καλή κατάσταση, με αρκετές πινακίδες που θα σας οδηγήσουν στον προορισμό σας. Κατά τη χειμερινή περίοδο απαραίτητο είναι να έχετε μαζί σας αλυσίδες.

Χρήσιμα τηλέφωνα

Δημαρχείο Μαστοροχωρίων	Τηλ. 26550 31269/31111 Fax 26550-31112
Κ.Ε.Π. Δήμου Μαστοροχωρίων	Τηλ./Fax 26550-31208
Αστυνομικό Τμήμα Πυρσόγιαννης	Τηλ. 26550-31216
Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Μαστοροχωρίων (Πυρσόγιαννη)	Τηλ. 26550-31100 Fax 26550-31200
Πυροσβεστική (Κόνιτσα)	Τηλ. 26550-22199/24001
Δασαρχείο (Κόνιτσα)	Τηλ. 26550-22498

Τηλέφωνα επικοινωνίας

ΚΤΕΛ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	
Πρακτορείο Αθηνών	Τηλ. 210-5129365
Πρακτορείο Θεσσαλονίκης	Τηλ. 2310-500111
Πρακτορείο Ιωαννίνων	Τηλ. 26510-27442/26286

TAXI

Κόνιτσα	Τηλ. 26550-22500/22471
Κεφαλοχώρι	Τηλ. 26550-81214

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γραφείο Αθηνών	Τηλ. 210-9666666
Γραφείο Θεσσαλονίκης	Τηλ. 2310-230240
Γραφείο Ιωαννίνων	Τηλ. 26510-23120
Αερολιμένας Ιωαννίνων	Τηλ. 26510-83600/26218

ΞΕΝΩΝΕΣ

Πυρσόγιαννη	Τηλ. 26550-31297
Βούρμπιανη	Τηλ. 26550-31340
Κεφαλοχώρι	Τηλ. 26550-81481

Για τα κείμενα συνεργάστηκαν οι: Κώστας Σκούρτης, Τάσος Σακούλης, Μίλτος Γεραβέλης και Βάσω Λέρη.

Οι ενέργειες συνχρηματοδοτούνται κατά 80% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο-Πολιτιστικός Σύλλογος Χιονιαδίων «Ο Άγιος Αθανάσιος», Χιονιάδες 44100 ΚΟΝΙΤΣΑ Ειδική Υπηρεσία εφαρμογής συνχρηματοδοτούμενων ενεργειών από το ΕΚΤ Επιχορήγηση Σχεδίων Δράσης από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις - Β' Κύκλος» (παρ. 2 του άρθρου 4 του κανονισμού 1784/99) στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου «Δράσεις ενίσχυσης της απασχόλησης ανέργων με την ενεργό συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο.)» του επιχειρησιακού προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση».